

РАДМИЛО Б. ПЕКИЋ¹

УНИВЕРЗИТЕТ У ПРИШТИНИ СА ПРИВРЕМЕНИМ СЕДИШТЕМ
У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ, ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ

СТАНОВНИШТВО ГАЦКА НА РАДУ У ДУБРОВНИКУ (XIV–XV ВИЈЕК)

САЖЕТАК. Процес исељавања становништва са подручја Хумске земље и Требињске области у средњовјековни Дубровник као појава био је присутан вјековима. Узроци томе, у појединим раздобљима, били су различити о чему постоји обимна литература. Међутим, овај широки процес, у раду је ограничен само на становништво из Гацка које је одлазило током XIV и XV вијека у Дубровник да тражи посао и да изучи неку занатску вјештину. На темељу необјављених и објављених дубровачких извора аутор у раду утврђује под којим условима је средњовјековно становништво из Гацка служило и учило занате у Дубровнику.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Гацко, Дубровник, средњи вијек, слуге, занати.

¹ bijeljani@yahoo.com

Рад је резултат истраживања у оквиру научноистраживачког пројекта ИИИ 47023 *Косово и Метохија између националне идентитетске и евроинтеграције*, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Рад је примљен 3. априла 2016, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 22. августа 2016.

У средњем вијеку, Дубровник је био главни центар у који је масовније долазило становништво насељено на подручју данашње Херцеговине (Травунија и Захумље). О миграцијама становништва из ширег словенског залеђа у средњовјековни Дубровник, као и њиховим узроцима, бавили су се многи истраживачи. Пред пословних људи, у град, гдје су добијали право азила, долазили су многи политички прогнаници. У питању су били великаши који су бјежали пред својим противницима, а касније и Турцима Османлијама (Orbini, 1999, str. 258; Тошић, 1998, 215).

Поседна пажња поклањана је младој популацији, неквалификованој радној снази, која је у долазила Дубровник да тражи заплесење. Посао су проналазили и код домицилног становништва и код досељених странаца који су дјеловали, како у граду тако и ван њега. Та млада популација је у Дубровнику првенствено радила у својству слуга и служавки, с тим што је мушка популација истовремено изучавала и занате. О слугама и служавкама писано је како у дјелима синтетичког карактера тако и у мањим радовима (Roller, 1951; Лућић, 1979; Спремић, 1971, стр. 190–203; Маликовић, 1995, стр. 464–471; Тошић, 2005, стр. 69–72; Пекић, 2012, стр. 123–142).

Предметом разматрања била су поједина занатска занимања као и становништво које је долазило у Дубровник само с једног подручја (Fisković, 1947, 143–248; Петровић 1973, 68–77; Sivrić, 1998, 41–54; Пекић, 2007, 89–102). И овом приликом предмет рада је средњовјековно становништво са једног подручја, и то из Гацка, које је радило у Дубровнику, или је преко Дубровника одлазило да ради у неку другу земљу. Иако су Гачани у пословним књигама Дубровачког архива евидентирани у својству слуга и током XIII вијека, због недостатка изворне грађе, рад обухвата временски оквир XIV и XV вијека. Разлог недостатка изворне грађе из ранијег периода опште је познат. Дубровачки јавни нотаријат утемељен је 1278. године. Најранији писани помен Гачана који одлазе да служе у Дубровник потиче из 1281. године. Наведене године Богдан из Гацка склопио је споразум са једним свештеником у Дубровнику, да га служи доживотно за стан, храну и одијевање (Čremošnik, 1951, str. 207; Лућић, 1979, str. 150).

Добру полазну основу о Гачанима у средњовјековном Дубровнику представља истраживање Н. Студа Мандића (Мандић, стр. 2000, стр. 128, стр. 206, стр. 263, стр. 279, стр. 326, стр. 334, стр. 359, стр. 360). Такође, и по овом питању незаобилазан је Б. Храбак (2003, стр. 144–180). Међутим, највећи научни допринос

о миграцијама у Дубровник дала је Динић-Кнежевић (1973, str. 39–62; 1974, стр. 19–40; 1995, стр. 15–253; 2000, стр. 447–493).

Уговори склапани током средњег вијека о служењу, слично су формулисани као и уговори о изучавању разних занатских вјештина. Слуге су се у уговорима изричито обавезивале да ће вјерно и послушно служити одређени број година, чувати и пазити имовину свога послодавца и да се без његове дозволе неће удаљавати. Такође су се обавезивали да неће красти и да неће напустити службу прије времена. Њихови послодавци или мајстори занатлије, у случају дјечака, такође су се писмено обавезивали да ће их у договореном периоду издржавати, и учити своје занату. На крају службе, младим служавкама газде су по обичају обезбјеђивале мираз за удају а мајстори дјечацима алат и диплому о изученом занату, често и симболичну новчану накнаду. Уговори су се обично завршавали тако што би родитељи, браћа, односно тутори, јамчили својом чашћу и имовином за њихове поступке. Поред најчешће наведених одредби из уговора, било је, разумије се, одређених одступања и другачијих формулација. Код неких занатских вјештина родитељи су плаћали мајстору да њихова сина држи код себе и учи занату.

Због својеврсне занимљивости и одступања од уобичајених одредаба, издвајамо један од таквих уговора, који је 1373. године склопио Прибил Тврдојевић из Гацка.² Он се уговором обавезао да ће служити каменара Радича Маројевића у периоду од пет година. Истовремено, Радич Маројевић обавезао се да ће током назначеног времена подучавати свом занату Прибила из Гацка. За разлику од других послодаваца, односно занатлијских мајстора који су својим ученицима на име њиховог рада обезбјеђивали стан, храну и одијевање и на крају службе давали симболичну новчану накнаду, с Радичем Маројевићем није дио такав случај. Насупрот томе, он је од Прибила тражио да код њега борави о свом трошку и сваке године да му плаћа 10 перпера. Истовремено Мароје је Прибилу дозволио да све што заради у току дана задржи за себе, али да по потреби ради ноћу и то за његов рачун (Dinić-Knežević, 1974, str. 33).

Фебруара 1374. године Богомил Припковић из Гацка је склопио у Дубровнику уговор с нотаром Николом из Берлате да га служи

² Pribil Tuerdoeuich de Gescha confiteor quod loco me et opera mea ad standum cum Radich Maroeuich petrario usque ad annos V proxime futuros. DAD, Div. Not. IX, f. 83 (7. VIII 1373). Четири дана касније Прибил и Радич су поново склопили уговор. DAD, Div. Not. IX, f. 85¹ (11. VIII 1373).

у периоду од осам година. Никола нотар обавезао се Гачанину да ће га издржавати током назначеног времена и на крају службе исплатити осам перпера.³

Дапко Сладојевић из Гацка склопио је уговор 11. маја 1376. године с Милославом ковачом, обавезавши се да ће служити и код њега учити занат у временском трајању од шест година. Изузев издржавања, Гачанин је служио без новчане накнаде. На крају службе добио је потврду да је оспособљен за ковачке вјештине. За њега је јамчио Новак Болоевић.⁴

Августа 1395. године из Гацка је у Дубровник отишао Брајко Богосалић који је склопио споразум с каменаром Припком Бокшићем да га служи и истовремено изучава занат у периоду од 10 година. С друге стране, његов послодавац и учитељ обавезао се да током наведеног времена Брајку обезбиди становање, храну и одијевање и, на крају службе, према дубровачком обичају, диплому свога заната (Динић-Кнежевић, 1995, стр. 65).

Четири године касније, тачније 3. августа 1399. године у Дубровник је дошао и Брајков брат Влатко Богосалић. Он је склопио споразум са једним обућарем, Димитријем Милићевићем, да га служи и у његовој радионици учи занат у периоду од пет година.⁵

Осам година касније иза Брајка, а четири године после Влатка, у Дубровник је са истим циљем дошао и њихов трећи брат, Богослав Богосалић. И он се као и брат Брајко, којем још увијек није био истекао уговор, определијели за изучавање клесарског заната. Дана 14. јуна 1403. године, Богослав је склопио уговор са каменаром Антонијем Маројевићем, обавезавши се да ће га служити у периоду од шест година. За Богослављеве поступке јамчили су браћа Влатко и Брајко Богосалић. Међутим, Богослав није издржао да служи и учи занат. Дана 26. октобра 1404. године споразумно је поништен уговор између Антонија и Богослава.⁶

За разлику од брата Богослава, након десетогодишње службе, Брајко Богосалић добро је савладао клесарско умјеће па се у изворима помиње као сарадник истакнутих мајстора који су радили

³ Bogomillus Pripchouich de Gescha confiteor quod loco me et opera mea ad standum cum notario Nicolie de Berlate usque ad annos VIII proxime futuros. DAD, Div. Not. IX, f. 104 (11. II 1374).

⁴ Dapchus Sladanouich de Gascha confiteor quod loco me et operas meas ad standum cum Miloslaus fabro Ginouich usque ad sex annos proxime futuros. DAD, Div. Not. IX, f. 155 (11. V 1376).

⁵ Vlatcho Bogosalich Gheçcha. DAD, Div. Canc. XXXIII, f. 150 (3. VIII 1399).

⁶ Bogoslaus Bogossalich de Ghaçcha. Div. Not. XI, f. 52 (14. VI 1403).

репрезентативне објекте у Дубровнику. Године 1419. Брајко Богосалић изводио је радове са знаменитим Бонином из Милана на доминиканском самостану у Дубровнику (Шево, 2015, стр. 364). Касније је Брајко учествовао у извођењу радова на чувеној Сандаљевој палати званој „Херцеговина”. Поред тога, за рачун дубровачке властеле, радио је кровне вијенце, прозоре и умиваонике (Grujić-Zelić, 2010, str. 75, 87; Шево, 2015, стр. 365–366).

Септембра 1422. године Брајко Богосалић поднио је тужбу у име свог сина Мароја, против четворице разбојника. Тврдио је да су наведени разбојници напали и опљачкали сина му Мароја у његовој продавници у Трговишту (Ђук, 1999, стр. 65). На основу наведеног немамо доказа да потврдимо или оповргнемо да се ради о Брајку Богосалићу из Гацка или неком другом.

У више наврата 1427. године помиње се Брајко Богосалић, у вези с набавком материјала и извођења радова.⁷

Позивајући се на другог аутора, Љ. Шево је истакла да је Брајко имао још три брата: двојицу претходно поменутих, Богослава и Влатка, који су дошли у Дубровник, и трећег, Бољка, који је живио у Гацку (Љ. Шево, 2015, стр. 346). Међутим, интересантно је да се у једном уговору из 1427. године, заједно с клесаром Брајком Богослићем, помиње и Стоислав Богосалић клесар (*Stoissaius Bogosalich petrario*).⁸

Поред Дубровника, Гачани су одлазили да служе и на сусједна острва. Један од њих био је Гојслав Гојчиновић који је пристао да служи на острву Ластову у периоду од пет година.⁹

Гојчиновићи из Гацка јављају се и у каснијем периоду на служби у Дубровнику. Радоје Гојчиновић из Гацка обавезао се да ће служити Радовца Прибисалића годину и по дана за издржавање и 13 перпера на крају службе. За Радоја су јамчили Прибислав Рачић, Миљат Бошковић и Радослав Богмиливић.¹⁰

Као и раније поменути Гојслав Гојчиновић тако је и Богдан Бошковић из Гацка, јула 1398. године, пристао да и он иде на острво Ластово да служи Микоја Ђурђевића, на период од пет година. Служио је само за издржавање, без било какве новчане накнаде.¹¹ За разлику од њега, крајем исте године, Вукосав Иванковић из

⁷ DAD, Div. Canc. XLIV, 109 (14. II 1427); f. 111'–112 (17. II 1427); f. 113 (18. II 1427).

⁸ DAD, Div. Canc. XLIV, 101' (24. I 1427).

⁹ Goyslao Goyčinovich de Gazcha. DAD, Div. Canc. XXXII, f. 24' (3. XII 1397).

¹⁰ DAD, Radoe Goicinovich de Gaçcha locavit se et opera sua hinc ad unum cum dimidio proxime futuros Radouaç Pribissalich Div. Canc. XLVI, f. 65 (9. XI 1429).

Гацка служио је у кући дубровачког племића Михајла Мартинушића, за издржавање и четири перпера. За њега је јамчио Припко Добраковић.¹²

Исте године, нешто раније од претходно наведене двојице, из Гацка је отишао Прибил Петковић. Уз сагласност брата Прибислава из Гацка, Прибил Петковић се обавезао да служи и да учи занат код Бура Живановића, кожара, у периоду од шест година.¹³

За разлику од наведеног периода, од XV вијеку становништво из Гацка у већем броју одлази у Дубровник на служење и изучавање заната.

Међу првим Гачанима који је почетком XV вијека отишао у Дубровник био је Утјешен Драгојевић. Он се 21. јануара 1403. године обавезао, у присуству и уз сагласност брата Остоје, да служи и изучава занат код обућара Петра Николиног из Сијене, на период од пет година. Током наведеног времена обућар Петар обезбједио му је издржавање и на крају службе дао му је диплому свог заната, према обичају дубровачком (*capita dicte artis secundum Ragusiiensis*).¹⁴

Утјешенов брат Остоја Драгојевић, ковач, највјероватније је раније изучио ковачки занат у Дубровнику гдје је пронашао посао. У Дубровник је довео и брата који се определијелио да изучи други занат. Да је Гачанин Остоја Драгојевић био врстан ковач потврђује изворна грађа. Крајем 1412. године, Остоја се обавезао Тасоју мачару да му искује 25 мачева са три и четири добро распоређена канала, у три различита временска термина. Осам мачева требало је да искује за мјесец дана, а остатак касније.¹⁵

Двије године иза претходно наведеног, такође се помињу Остоја Драгојевић ковач и Тасоје мачар у вези са испоруком двеста мачева у року од три године.¹⁶

Поред клесара, ковача, кожара, обућара, Гачани су у Дубровнику изучавали разне занате везане за обраду дрвета. Један од њих био је Влатко Богдановић, који је склопио споразум 12. октобра 1404. године и обавезао се да ће служити и учити занат код Павла

¹¹ Bogdan Boschouich de Gheçha confiteor quod loco me et operas meas Michoe Jurgeuich. DAD, Div. Canc. XXXIII, f. 117 (22. VII 1398).

¹² Vochoslaus Iuanouich de Ghaçcha. DAD, Div. Canc. XXXII, f. 205 (7. XII 1398).

¹³ DAD, Div. Canc. XXXII, f. 159 (5. VII 1398).

¹⁴ Utiessen Dragoeuich de Ghaçcha. Div. Not. XI, fol. 33' (21. I 1403).

¹⁵ Hostoia Dragoyeuich facit manifestum quod ipsi promittit et se obligat Tassoie spatario viginti quinque enses. DAD, Div. Canc. XXXIX, f. 193 (21. XII 1412).

¹⁶ DAD, Div. Canc. XL, f. 87 (30. XI 1414).

тесара, на период од шест година. По истеку службе по обичају добиће диплому свога заната (*capita artis*).¹⁷

Осам мјесеци иза претходно наведеног, у Дубровник је дошао и Ратко Брајаковић из Гацка, да служи и учи занат у периоду од пет година. Његов послодавац био је извјесни Богдан тесар (*Bogdan tarangono*), којег је морао да служи у Дубровнику и у Котору. Међутим, под тесарима се подразумемијевају различити занати дрводјелске струке, па из наставка документа сазнајемо да је Гачанин изучавао занат за колара (*artis carpentarie*).¹⁸

Исти занат као и Ратко Брајковић, нешто касније, учио је и његов земљак Стјепко Прибисалић из Гацка. Он је 1415. године склопио споразум са Прибиславом Богдановићем да га служи седам година, а овај да га учи његовим занатским вјештинама. Поред хране, становања и одијевања, на крају службе Прибислав је Гачанину дао диплому коларског заната. За Гачанина Стјепка јамчио је његов рођак Мирослав.¹⁹

Неки од Гачана запослених у Дубровнику нису изучавали занате већ су само радили у својству слуга. Један од њих је и Петко Богдановић из Гацка, који се обавезао дубровачком племићу Андрији Доминика Менчетићу да ће га служити у периоду од двије године за издржавање и новчану накнаду у износу од 12 перпера.²⁰

Исте године, двојица Гачана су отишла у Дубровник да служе. Један од њих био је Добриша Прибињић. Он се обавезао двојици трговаца, извјесном Павлу и Стефану Цвјетковићу који су склопили трговачко друштво, да их служи у периоду од двије године, за становање, храну, одијевање и новчану накнаду у износу од 40 перпера.²¹

Други Гачанин који је отишао да ради у Дубровник у својству слуге звао се Радоје Радетић. Он се обавезао Мароју Милковићу да ће служити реченог Мароја као и његова брата Никшу у периоду од двије године, за издржавање и осам перпера новчане накнаде.²²

¹⁷ Vlatchus Bogdanovich de Gazecha. DAD, Div. Not. XI, f. 126' (12. X 1404).

¹⁸ Ratcho Braiachouich de Gezcha. DAD, Div. Canc. XXXV, f. 197' (30. VI 1405).

¹⁹ Stiepchus Pribisalich de Gazcha locauit se et operas suas Pribislauo Bogdanouich carpentario pro septem annos proxime futuros. DAD, Div. Canc. XL, f. 125' (24. II 1415).

²⁰ Petcho Bogdanouich de Gazcha facit manifestum quod ipse se et opera sua Ser Andrea Dominice de Menze usque ad duos annos proxime futuros. DAD, Div. Canc. XXXVI, f. 250 (12. XI 1407).

²¹ Dobrissa Pribignich de Gaçcho. DAD, Div. Canc. XL, f. 147' (11. IV 1415).

Обрад Добросалић из Гацка обавезао се да ће служити и учити занат код Богдана Милогостића (*Bogdan Milgostich*) у трајању од осам година. Поред уобичајених услова, Обрад је служио и учио занат без новчане накнаде. По завршетку службе Богдан се обавезао да ће му дати диплому свог заната.²³

Нешто касније, исте године, Радослава, кћи Прибоја Копића из Гацка, обавезала се да служи пет година Припка Клуновића, за становање, храну, одијевање и новчану накнаду од 10 перпера.²⁴

Седам дана касније, Будислав Вукосалић из Гацка обавезао се дубровачком властелину Марину Гундулићу да ће га служити и пазити му ствари и добра, у периоду од двије године. Марин Гундулић обавезао се Гачанину Будиславу да ће га током наведеног времена држати у своме дому, обезбједити му храну и одијевање и на крају службе новчану накнаду у висини од 14 перпера.²⁵

Током XV вијека, у Дубровнику је дјеловао извјестан број фирентинских клесара, гдје су неки од њих били ангажовани од стране владе као плаћеници Дубровачке комуне. Један од њих био је Иван Грандози, конструктор волтова, односно мајстор за сводове (*magister voltarum*). Још од 1408. године, Фирентинац Иван је у Дубровнику изводио разне радове. На сједници дубровачког Великог вијећа одржаној 5. октобра 1422. године, донета је одлука да се фирентинском мајстору продужи служба за још годину дана (Пекић, 2012, стр. 337–338). Код наведеног Фирентинца клесарски занат је учио Милорад, син Станислава Богданића из Гацка, и то у периоду од девет година. Насупрот наведеном договору, на маргини документа је забиљежен период служења од 10 година. Уз сагласност и јемство оца, Милорад се обавезао да ће чувати ствари и добра реченог Фирентинца. Мајстор Иван био је у обавези да поред издржавања и учења занату, Милораду на крају службе да диплому свог заната („*capita artis*”).²⁶

Радовац Љутић из Доброг Поља из Цернице дао је сина Владоја, који је имао око 13 година, да служи у Дубровнику обућара (постолара) Серђа Первковића, на период од шест година. Владоје се

²² Radoe Radetich de Gazcha. DAD, Div. Canc. XL, f. 168 (24. V 1415).

²³ Obradus Dobrosaglich de Gezcha. DAD, Div. Not. XII, fol. 123' (23. II 1416).

²⁴ Radosaua filia Priboe Copich de Gazcho. Div. Canc. XLI, f. 36 (23. X 1416)

²⁵ Budislaus Vocosaglich de Ghazcho locavit se et operas suas Ser Marino de Gondola pro annos suos proxime futuros. DAD, Div. Canc. XLI, f. 40'– 41 (1. XI 1416).

²⁶ Stanisau Bogdagnich de Gazcha locavit filium suam Milorada. DAD, Div. Canc. XLI, fol. 147' (3. VIII 1417).

обавезао да ће пазити и чувати ствари и добра Серђова, а овај ће њега издржавати и учити свом занату. На крају службе Серђо се обавезао да ће Владоју дати диплому свог заната. За поступке ма-лољетног Владоја јамчио је његов отац Радовац.²⁷

Гачани су изучавали занате и за израду оружја и оруђа. Радиша Обрадовић, из Гацка, у Дубровнику је учио пет и по година занат код Радашина Јончића, мајстора за штитове (Тадић, 1952, стр. 66). Истовремено је имао обавезу да током назначеног времена служи свога учитеља, који се пак обавезао да ће му поред издржавања, на крају службе, уручити диплому свога заната.²⁸

Богета Будечевић из Гацка, који је био пунољетан, обавезао се да ће пет и по година служити и учити коларски занат код Радоја Волчинића тесара (*marangona*).²⁹

Ратко Радосалић из Гацка обавезао се да ће служити двије године дубровачког властелина Ивана Гучетића. Поред издржавања, Иван је Ратку дао мантил, тунику, ципеле, двије кошуље и другу робу, и на крају исплатио новчану накнаду од 10 перпера.³⁰

Радослав Милка Обрадовића, из Гацка, који је имао 20 година, склопио је споразум са мајстором Матеом да га служи и да од њега учи занат на период од четири године. Матео се обавезао да поред становања, хране и одијевања, на крају службе Радославу исплати 30 перпера.³¹

Децембра 1425. године, извјесни Добросав из Гацка обавезао се Јакову Маринову Лебровићу да ће га служити у периоду од године дана.³²

Витосава Радихне Копиловића из Гацка служила је двије године код Галгана Геталдића за издржавање и новчану накнаду од два перпера на крају службе.³³

²⁷ Radouaç Glutich de Dobro Pogle de Cernica locauit filium suis Vladoie etatis tredecim vel circa. Div. Not. XIII, f. 13' (5. X 1419).

²⁸ Radissa Obradouich de Gazcho locavit se et opera sua pro annis quinque in mediate ad standum cum Radassino Jonçich magistro schutorum. DAD, Div. Canc. XLIII, f. 49 (13. XI 1424).

²⁹ Bogetta Budezeuich de Gazcha. DAD, Div. Canc. XLIII, f. 51 (19. IX 1424).

³⁰ Ratchus Radossalich de Gazcho. DAD, Div. Canc. XLIII, f. 59–59' (9. XII 1424).

³¹ Radossaus Milcham Obradouic de Gazcha etatis annos XX et ultra locavit se et operas suas magister Mateo corachario. DAD, Div. Canc. XLIII, f. 126' (28. IV 1424).

³² DAD, Div. Canc. XLIII, f. 246 (12. XII 1425).

³³ Vitossaua Radichner Copilouich de Gazcho locauit se et opera sua pro annis duos proxime futuros ad standum cum Galgane de Gettaldis. DAD, Div. Canc. XLIV, f. 25' (29. V 1426).

Поред наведених, Гачани су у Дубровнику радо изучавали занате везане за обраду сукна. Један од њих био је Вукан Миолбратовић који је имао око 15 година када се обавезао да служи и да учи занат код кројача Цвјетка Медошевића, у периоду од осам година. На крају службе добио је диплому.³⁴ Интересантно је да се за Вукана наводи да је из мјеста Слата из Гацка. У данашње вријеме село Слато налази се у Невесињу. Да ли се ради о грешци писара, промјенама граница или је и у Гацку постојало идентично насеље, остаје отворено питање.

Занат текстилне струке изучавао је и Радеља Ратковић који је склопио уговор са Бољаном Брајковићем ткачем да га служи и да га подучава свом занату у периоду од четири године. Поред издржавања, одјеће и обуће Гачанин је на крају службе примио 12 перпера.³⁵

Као и Радеља Ратковић, исту занатску вјештину у Дубровнику је учио и Ифко Јовановић из Гацка. Половином јуна 1439. године, он се обавезао да ће служити Љубисава Јагодића ткача, на период од три године. Током назначеног времена Ифко је становао код Љубисава, служио га и од њега учио занат. По истеку четири године Ифко је добио бројне одјевне предмете, шест перпера и 16 гроша.³⁶

У Дубровнику је запослење пронашао и Појчо Радојковић из Гацка, за кога је наведено да је пунољетан. Он се 25. маја 1441. године обавезао да ће служити извјесног Бранка у Дубровнику, у периоду од три године. Поред издржавања, на име службе добио је 10 перпера.³⁷

У својству слуге (*famula*), у Дубровнику се запослио и Братул Богдановић из Гацка и то код обућара Радована Влачића, на период од шест година. Током назначеног времена Гачанин је радио и учио занат од свога послодавца, који му је обезбиједио стан, храну, одијевање и на крају службе диплому свог заната.³⁸

³⁴ Vulcanus Miolbratouich de Sлата de Gačcha. DAD, Div. Canc. XLIV, f. 151' (15. VI 1427).

³⁵ Radeġlia Ratchouich de Gazcha etatis adulte ut dixit locavit se et opera sua usque ad quatuor annos proxime futuros cum Boglian Braicouich textore pannorum. DAD, Div. Not. XX, f. 176' (14. II 1436).

³⁶ Ifchus Juanouich de Gazcho etati legitime locavit se et operas suas ad standum Glubsauo Jagodich textore. Div. Not. XXIII, 76 (16. VI 1439).

³⁷ Poicho Radoichouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XXV, f. 63 (25. V 1441).

³⁸ Bratul Bogdanouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XXIX, f. 58' (23. II 1445).

Милорад Прибиловић ткач склопио је споразум са Брајчом Радосалићем из Гацка, који се обавезао да га служи и учи занат у периоду од четири године. Током назначеног периода Гачанин се обавезао да ће становати у Милорадову дому и чувати његову имовину. Поред становања Гачанину је била обездијеђена исхрана, одијевање и на крају службе новчана накнада од 12 перпера. Од одјевних предмета добио је : *unam mantellum de rasse, unam zuram de fustagno, unum par calligaro de panno et unam unglaviza*.³⁹

Девет дана иза Брајча Радосалића, у Дубровник је дошао из Гацка и Ђуро Миросалић. Он је пронашао посао код Марка Симониса де Гало, којем се обавезао да ће га служити у периоду од двије године, за издржавање и десет перпера. За поступке Ђура Миросалића јамчили су извјесни Богдановић и Будисалић.⁴⁰

Почетком октобра наведене године Гацко је напустио и отишао у Дубровник да служи и учи занат извјесни Радоња, презимена нејасног због оштећеног документа. Његов послодавац био је Братуш Радичијевић.⁴¹

Петнаест дана иза наведеног, у Дубровачком нотаријату уговор о служењу склопио је Цвјетко Рачић из Гацка, са Милишом Петковићем ткачем. Уз уобичајене услове Гачанин се обавезао да ће ткача Милишу служити и од њега учити занат у периоду од четири године. Поред издржавања, на крају службе Милиша је Цвјетку исплатио 10 перпера и приде му дао један мантил од раше, капу и обућу.⁴²

Новембра 1453. године Гацко је напустио Раде Милатовић. Он је склопио споразум са извјесним Андрејом да га служи у периоду од три године.⁴³

На изучавање сукнарског заната у Дубровник је отишао и Стјепко Добриловић. Он је склопио споразум са Раданом Радованићем сукнарном да га служи и од њега да учи занат у периоду од четири године. Поред становања и хране, након истека четири године, Радан се обавезао Стјепку да ће му на име службе исплатити 10 перпера и приде дати разну одјећу и обућу.⁴⁴

³⁹ Milorad Pribilouich textor conduxit et acordauit Braiza Radossalich de Gaçcho pro annis quatuor proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 101' (4. VIII 1453).

⁴⁰ Marcus Simonis de Gallo conduxit et acordauit Giuragh Mirosallich de Gaçcho. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 104' (13. VIII 1453).

⁴¹ DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 129' (4. X 1453).

⁴² Millissa Petchouich textor conduxit et acordauit Zuietchum Razich de Gaçcho pro annis quatuor proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 139' (19. X 1453).

⁴³ DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 161 (21. XI 1453).

Ткачки занат у Дубровнику је изучавао и Радун Радојевић из Гацка. Крајем 1453. године склопио је споразум са Љубојем Радељићем ткачем да га служи и да учи занат у периоду од четири године. На име његова рада Љубоје је Радуну давао плату у различитим временским интервалима.⁴⁵

Поред наведених, Гачани су у Дубровнику изучавали занате за производњу, прераду и обраду коже. Током средњег вијека, како за одјећу тако и за обућу, поред сукна и платна употребљавали су се крзно и кожа. У дубровачким изворима занатлије ове струке срећемо под називом „*peliparius*” (кожари), „*pelizarius*” (крзнари), „*pelizari*” (кожухари). Око значења ових термина у историографији постоји подијељено мишљење (Lučić, 1979, str. 85–91).

Уговор о изучавању кожарског заната закључио је крајем 1453. године Гачанин Вукосав Обрадовић (*Vucossavum Obradouich de Gaçcho*), с мајстором кожарског умјећа Радељом Прибиловићем (*Radegla Pribilouich pelizarius*), на период од четири године. Исто-времено је у питању и уговор о служењу у коме су прецизиране обостране обавезе. За дјеловање Вукосава Обрадовића јамчио је Вукосав Вукић.⁴⁶

Почетком 1454. године из Гацка у Дубровник је отишао Радоња Стојчиновић. Он је склопио споразум с Николом Радиновићем ткачем, обавезавши се да код њега служи и да учи занат, на период од пет година. Поред усаглашених уобичајених обавеза и с једне и с друге стране, значајно је истаћи да је цијена рада Радоње Стојчиновића износила 15 перпера и разне одјевне предмете.⁴⁷

За разлику од претходно наведених, Љубиша Динкић из Гацка служио је у Дубровнику за знатно већу цијену. Љубиша је склопио уговор 10. јануара 1454. године са Маројем Тверданићем, обавезавши се да ће служити реченог Мароја у периоду од четири године. Цијена Љубишиног рада износила је 40 перпера. Љубишин јамац био је Вукац Богдановић.⁴⁸

⁴⁴ Radanus Radouanouich lanarius conduxit et acordauit Stiepchum Dobrilouich de Gaçcho pro annis quatuor proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 166 (30. XI 1453).

⁴⁵ Gliuboe Radeglich textor conduxit et acordauit Radun Radoeuch de Gaçcho pro annis quatuor proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 169 (6. XII 1453).

⁴⁶ DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 180 (29. XII 1453).

⁴⁷ Nicola Radinouich textor conduxit et acordauit Radognam Stoichinouich de Gaçcho pro annis qinquem proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f. 186' (8. I 1454).

Новембра 1455. године Гачанин Радибрат Твдисалић, који је имао око 20 година, у Дубровнику се запослио као слуга код мајстора Рафаела коњушара, на период од четири године. Он је уједно од њега и учио занат за поткивање коња. Поред издржавања, Гачанин је након истека четири године на име служења добио новчану накнаду у износу од 12 дуката.⁴⁹

Гачанин Радич Радоњић који је имао 14 година, обавезао се да служи шест година Ивана Пасквичића, подстригача сукна. Од свог послодавца учио је и занат. Поред издржавања, на крају службе на име рада добио је накнаду од 15 перпера. Међутим, иако се радило о пунољетној особи, за његове поступке јамчили су Радислав Дурмитор и његов брат Радан.⁵⁰

И у тешким данима по Гацко, због добре за очувању независности од далеко моћнијих Турака Османлија, Гачани одлазе у Дубровник и траже спас. Један од њих био је Вукашин Циветковић, који је нашао запослење 26. септембра 1465. године, код Николе Микчића. Цијена његовог ангажовања износила је 10 перпера.⁵¹

Нешто касније, Богдан Боголовић из Гацка склопио је споразум са обућарем Ратком Радојевићем, да га служи и да од њега учи занат у периоду од шест година. Иако се радило о пунољетној особи, за његове поступке јамчили су његов брат Вукша Боголовић и Вукосава Добрашинова.⁵²

Шездесетих година XV вијека, тројица Гачана отишли су на рад у Апулију (Спремић, 1971, стр. 194). Један од њих био је Лука, син Прибена Новаковића из Гацка из дијела Босне. Априла 1462. године, у Дубровачком нотаријату, уз сагласност оца Прибена, Лука је склопио споразум којим се обавезао да ће служити Млечанину Петру Ђованију, становнику Транија, у периоду од двије године. Лука је имао обавезу да служи Петра, како у Венецији тако и у

⁴⁸ Maroe Tuerdanich conduxit et acordauit Gliubisau Dincich de Gazcho presentem et contentantem pro annis quatuor proxime futuros. DAD, Div. Not. XXXVIII, f.188 (10. I 1454).

⁴⁹ Magister Raphael de Mediolano marischalchus conduxit et acordauit Radibratum Turdissalich de Gazcho ibidem presentem etatis annorum viginti vel circa. DAD, Div. Not. XL, f. 69' (5. XI 1455).

⁵⁰ Radiç Radognich de Gaçcho. DAD, Div. Not. XLI, f. 54' (19. VI 1456).

⁵¹ DAD, Div. Not. XLI, f. 22 (26. IX 1456).

⁵² Ratchus Radoeuich caligarum conduxit et acordauit in famulum pro sex annos proxime futures Bogdanum Bogilouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XLIX, f. 24' (8. X 1465).

Транију. Поред издржавања, на име рада Лука је од Петра добио седам златних дуката.⁵³

Изузев наведеног Луке, у Апулији је служио и Гачанин Мерша Раданковић и то пет година код послодавца Томаза.⁵⁴

Поред Апулије, Гачани су служили и у Ђенови. Октобра 1466. године Занети Конти из Ђенове у Дубровнику је узео за слушкињу Владану, кћи Братића Друговића из Гацка.⁵⁵

Два дана касније иза Владне, уговором се обавезала још једна Гачанка да служи у Ђенови. У присуству и уз сагласност мајке зване Обрадовица, Медна из Гацка обавезала се да служи 10 година племића Едварда Маруса, сина Гаспара из Ђенове. Поред издржавања, послодавац се обавезао Медни да ће јој обезбиједити мираз за удају.⁵⁶ У следећем мјесецу, Гацко је напустио и Иван Иванчић. Уз помоћ стрица Вукоте Грубачевића запослио се у Дубровнику.⁵⁷

Након пада Гацка под османлијску власт, у Дубровник је отишла да служи Јелена, кћи покојног Витомира Вукнића. Она се обавезала да ће служити Луку Бунућа, канцелара вунарске коморе (*comore artis lane*), у временском периоду од четири године.⁵⁸

Три дана иза претходно наведене, код дубровачког канцелара и нотара Ксенофонта запослила се као слушкиња деветнаестогодишња Милица из Гацка. Она се обавезала да наведеног Ксенофонта служи четири године.⁵⁹ У вези са склапањем уговора о служењу, три дана после наведене Милице, у Дубровачком нотаријату регистрован је и Јован Радивојевић Зизнић из Гацка.⁶⁰

Мјесец дана касније, Богослав Чирац, становник Новог Брда за слугу је ангажовао, на двогодишњи период, Милорада Милотића из Гацка.⁶¹

⁵³ Lucam filium Pribieni Novachovich de Gazcho de partibus Bosne. Div. Not. XLVI, f. 48 (15. IV1462);

⁵⁴ Mersam Radanchouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XLIX, f. 91(11. III 1466).

⁵⁵ Vladanam filiam Bratichi Drugouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XLVIII, f. 47 (17. X 1464).

⁵⁶ Nobilis vir Edouardus Marussus filius condam Ser Gasparus de Genua conduxit et acordavit pro decem annis proxime futuros pro famula et ancilla Mednam de Gazcho. DAD, Div. Not. XLVIII, f. 48' (19. X 1464).

⁵⁷ Iuanus Ivanzich de Gazcho. DAD, Div. Canc. LXXII, f. 52 (? XI 1464).

⁵⁸ Jelena filia condam Vitomiri Vucnich de Gazcho. DAD, Div. Not. L, f. 25' (4. II 1466).

⁵⁹ DAD, Div. Not. XLIX, f. 81 (7. II 1466).

⁶⁰ DAD, Div. Not. XLIX, f. 82' (10. II 1466).

⁶¹ DAD, Div. Not. XLIX, f. 92 (8. III 1466).

Маја 1466. године, Павле Витомирић из Гацка склопио је споразум са обућарем Радославом Ивојевићем, да га служи и да истовремено учи обућарски занат.⁶²

Гачани су истом праксом наставили и касније, и након окупације од Турака Османлија. Новембра 1468. године Радун, син Братуља Ратковића из Гацка, у Дубровник је отишао да ради код Луке Русковића, кројача.⁶³

И поред тога што је у Дубровнику било на снази строго ограничење када је у питању насељавање странаца, многи од оних који су у Дубровник отишли, сналазили су се и дјеловали у својству становника. Да се нису враћали у родно Гацко потврђује изворна грађа. Као становник Дубровника, 1415. године помиње се Радоња Утојевић, који је на јавном мјесту у Дубровнику продао коња.⁶⁴

Да би добили Дубровачко грађанство, досељеници су поред имовине морали оформити и породицу у Граду. Пристајали су и на промјену имена и вјере, какав је случај с Радоњом Радојевићем из села Корита код Гацка, кога је старији брат довео да служи и учи занат у Дубровнику. Радоња је у Дубровнику крштен по католичком обреду а ново име било му је Марко (Пекић, 2014, стр. 29).

Октобра 1395. година Радиша Градоевић из Гацка, становник Дубровника, склопио је уговор о миру са супругом Гојком, ћерком Продаше.⁶⁵

Дана 16. октобра 1403. године Стефан Новаковић из Гацка, садашњи становник Дубровника, склопио је уговор о миру са Радославом, служавком Луке Бунића.⁶⁶

Јула 1446. године помиње се биша служавка Стефана Замањића, Билослава, кћи Богдана из Гацка, која је свом супругу сукнару Виту Витомирићу у мираз донијела 40 перпера (Динић-Кнежевић, 2000, стр. 481).

Октобра 1465. године, као становници Дубровника помињу се извјесни Мирослав из Гацка и његова супруга.⁶⁷

⁶² Pavo Vitomirouich de Gazcho. DAD, Div. Not. XLIX, f. 116 (19. V 1466).

⁶³ Radun filium Bratugli Ratchouich de Gazcho. DAD, Div. Not. LII, f. 69 (2. XI 1468).

⁶⁴ Radoghna Utoeuich de Gazcho habitator Ragusii. DAD, Div. Canc. XL, f. 120 (12. II 1415).

⁶⁵ Radissa Gradoyeuich de Gheçcha. habitator Ragusii [...] Goyche filie condam Prodasse uxoris mee habui et recepi a dicta Goycha uxore mea uyperperos sexaginta. DAD, Lib. Dot. III, f. 20 (27. X 1395).

⁶⁶ Ego Stipan Nouachouich de Gezcho. DAD, Lib. Dot. III, f. 61' (16. X 1403).

⁶⁷ DAD, Div. Not. XLIX, f. 36 (29. X 1465).

Да би остварио разна права и остао на подручју Дубровника Богоје Радинчић из Гацка склопио је изузетно интересантан споразум са Тврдином Озројевићем из Ријеке Дубровачке. Гачанин се обавезао да ће оженити Тврдинову кћи Мару када за то дође вријеме и да ће наредних 15 година живјети у Тврдиновој кући, служити му и слушати његове заповијести као да му је отац. Током поменутог времена, сву зараду морао је да преда у кућу Тврдину. Уколико прије истека рока умре поменута Мара, Богоје је дужан да 15 година живи у кући са Тврдином (Тошић-Исаиловић, 2011, стр. 83)

У Дубровник се из Гацка одселио и Радомир Тасовчић. Међутим, умро је релативно млад, што сазнајемо из његова тестамен-та, сачињеног 28. фебруара 1438. године, а исти је проглашен 13 дана касније. Захваљујући сачуваном тестаменту, једним дијелом смо упознати и са Радомировим породичним везама. Његова супруга била је Стана, кћи Прибоја Богавчића. У складу са дубровачким обичајима, најприје је легат оставио цркви Св. Марије, а тек потом свој супрузи.⁶⁸ Радомир Тасовчић у тестаменту помиње Ратка Гостишића, затим своју мајку Вукосаву, браћу који су се звали: Радашин (*Radaxin*), Цвјетко (*Cvietcho*) и Веселин (*Vezelino*). Извршиоци (*epitropi*) Радомирове последње воље били су поменути Ратко Гостишић и двојица крзнара, Радач и Радета. Приликом проглашења његова тестамен-та, присутни су били Богослав Бољковић, Радич сликар и Радослав клесар.⁶⁹

И у каснијем периоду Тасовчићи се помињу на подручју Гацка у Церници. Један од њих био је Витко Тасовчић који је 1440. године кредитиран од стране Ђурђа Прибојевића са 110 перпера, уз обавезу да зајам врати до Божића и то најприје 60 перпера а остатак до месојеђа (Мандић, 2000, стр. 260).

У средњовјековно доба је становништво Гацка одлазило у Дубровник да служи и изучава занате. Младићи су изучавали разне занате, из разних струка, попут грађевинске струке: каменар и

⁶⁸ Testamentum Radomiri Tasovzich de Gazche.

In Christi nomine amen. 1438. ad 28. febrauro. Jo Radomir Tasouçich de Gazcho fazo et ordono le mio ultimo testamento cum bona et sana mente mia. In prima lasso per decima et primicia una a Sancta Maria Mazor in Ragussa grosi sie. Ancora lasso ala mia uxor Stanaua fiola de Pribes Bogauzich con la thaza una de argento et con la deneri in sumam perperi 40. DAD, Tes. Not. XIII, f. 7-7'.

⁶⁹ DAD, Tes. Not. XIII, f. 7-7'.

клесар (*lapicida, petrarius*), мајстори сводова (*voltarii*); металне: ковач (*faber*), штитар (*scutarius*), подкивач коња (*marischalchus*); текстилне: ткач (*textor*), кројач (*sortor*), подстригач (*cimator*); дрводјелске: тесар (*marangon*), колар (*carpentarie*). Поред наведених, младићи из Гацка учили су и за обућара (*caligarius*), кожара и крзнара (*pelizarius*).

Већина их није се враћала у своје родно Гацко. Дјевојке су се удавале а мушкарци проналазили посао и остајали у Дубровнику, што нам потврђују како пословне књиге тако и књиге о миразу и тестаментима.

Исељавање становништва из Гацка настављено је и у каснијем периоду. Овај процес трајао је вјековима.

На крају је неопходно истаћи да питање о миграцијама становништва из средњовјековног Гацка није до краја исцрпљено. Ни овим радом не претендујемо да разматрано питање прикажемо у цјелини, већ да систематизујемо грађу, проширимо и употпунимо ранија сазнања која ће послужити за даљња истраживања.

ИЗВОРИ

АРХИВСКА ГРАЂА

Državni arhiv u Dubrovniku (DAD):

Diversa Notariae (Div. Not.), IX, (1370–1379); XI (1402–1408), XII (1413–1419); XIII (1419–1423), XX (1435–1436), XXIII (1439–1440), XXV (1441–1442), XXIX (1444–1446), XXXVIII (1453–1454), XL (1455–1456), XLI (1456–1457), XLVIII (1464–1465) XLIX (1465–1467), L (1465–1468).

Diversa Cancellariae (Div. Canc.) XXXII, (1396–1399), XXXIII (1396–1402); XXXV, (1403–1405); XXXVI, (1405–1408); XL (1414–1416); XLI (1416–1418); XLIII (1424–1426), XLIV (1426–1428), LXXII, (1464–1465).

Liber Dotium notariae (Lib. Dot.) III (1380–1412).

Testamenta Notariae (Test. Not.), XIII (1437–1445).

ЛИТЕРАТУРА Grujić, N., Zelić, D. (2010). „Palača vojvode Sandalja Hranića u Dubrovniku”. *Anali zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije nauke i umjetnosti u Dubrovniku*, sv. 48, 47–132.

Динић–Кнежевић, Д. (1973). „Прилог проучавању миграција нашег становништва у Италију током XIII и XIV века”. *Годишњак Филозофској факултету у Новом Сагу XVI/1*, 39–62.

Dinić-Knežević, D. (1974). „Migracije stanovništva iz bližeg zaleđa u Dubrovnik u XIV veku”. *Jugoslavenski istorijski časopis* 1–2, 19–40.

Динић-Кнежевић, Д. (1995). *Миџрације сџановнишџива из јужнословенских земаља у Дубровник џоком средњеџе века*, Нови Сад: Српска академија наука и уметности огранак у Новом Саду; Филозофски факултет у Новом Саду, Одсек за историју.

Динић-Кнежевић, Д. (2002). „Становништво са поседа Косача у средњо-вековном Дубровнику”. У: Р. Братић (пр.), *Косаче – Оснивачи Херцеговине*, (стр. 447–497). Билећа: „Просвјета”; „Фонд Светозар и Владимир Ђоровић”.

Лућић, Ј. (1979). *Obrti I usluge u Dubrovniku do роčetka XIV stoljeća*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Centar za povijesne znanosti.

Маликовић, Д. (1995). *Дубровник и Анконска Марка (1420–1620)*. Приштина: НИП „Нови свет”.

Мандић, Н. (2000). *Српске џородице војвогсџива Свеџоџе Саве*. Гацко.

Orbini, M. (1999). *Kraljevstvo Slavena*. Zagreb: Golden marketing, Narodne novine.

Петровић, Ђ. (1973). „Улога Дубровника у снабдевању средњовековне Босне оруђем XIV – XV век”. У: Ф. Ибраћипашић (ур.), *Srednjovjekovna Bosna i Evropska kultura*, Radovi III (str. 68–77). Zenica: Muzej grada Zenice.

Пекић, Р. (2007). Невесињци на служби у Дубровнику у XIV и XV вијеку, *Зборник радова Филозофскоџе факултетеџа у Приштини*, XXX/2006, 89–102.

Пекић, Р. (2012). *Фиренџинци на Балкану 1300–1600*. Косовска Митровица: Филозофски факултет у Приштини.

Пекић, Р. (2014). „Уговор о раду у Дубровнику Радована Ђурђевића Мирлиовића”. *Грађа за џрошлосџи Босне* 7, 27–34.

Roller, D. (1951). *Dubrovački zanati u XV. i XVI. stoljeću*. Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.

Sivrić, M. (1998). Hercegovci – dubrovački zlatari u doba Republike, *Hercegovina* 3 (11), 41–54.

Спремић, М. (1971). *Дубровник и Араџонци (1442–1495)*, Београд: Завод за уџденике.

Тадић, Ј. (1952). *Грађа о сликарскоџ школи у Дубровнику XIII–XVI В.*, књ. I, Београд: Историјски институт, Српска академија наука.

Тошић, Ђ. (1998). *Тредињска обласџи у средњем вијеку*, Београд: Историјски институт.

Тошић, Ђ. (2005). *Средњовековна Хумска жуџа Дадар*, Београд: Историјски институт.

Тошић, Ђ., Исаиловић, Н. (2011). *Бојоје Рагинчић из Гацка – домазејсѣво између служде (servitium) и ѿосињења (affiliatio), Мешовиѣа грађа (Miscellanea)*, бр. 32, 75–85.

Fisković, S. (1947). *Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća*. Hrvatska prosvjeta III, serija 1, 143–248.

Храбак, Б. (2003). *Из сѣарије ѿрошлосѣи Босне и Херцеѿовине*, Књ. I, Београд 2003: ауторово издање.

Ђук, Р. (1999), Пљевља и пљевальски крај у дубровачкој архивској грађи. *Гласник завичајној музеја I*, 55–67.

Љremošnik, G. (1951). *Spisi Dubrovačke kancelarije*, књ. I. Zagreb: Jugoslovenska akademija znanosti i umjetnosti.

Шево, Љ. (2015). Богосалићи – дубровачки клесари 15. вијека поријеком из Босне, *Годишњак Друшѣва чланова Маѣице срѣске у Реѣудлицѣ Срѣској*, бр. 4–5, 2015, 361–378.

RADMILO B. PEKIĆ

UNIVERSITY OF PRIŠTINA WITH TEMPORARY HEAD-OFFICE
IN KOSOVSKA MITROVICA, FACULTY OF PHILOSOPHY

SUMMARY

THE INHABITANTS OF GACKO AT WORK IN DUBROVNIK
(XIV–XV CENTURY)

The process of emigration from the area of Hum and Trebinje area to medieval Dubrovnik as a phenomenon existed for centuries. The causes for this were different in different periods, and it's already well documented. However, from this broad process, this paper is limited to the population of Gacko only, which emigrated during the XIV and XV century in Dubrovnik to find a job and to learn a skill of a craft. On the basis of published and unpublished sources from Dubrovnik, the author establishes the conditions under which the medieval population from Gacko served and learned crafts in Dubrovnik.

KEY WORDS: Gacko, Dubrovnik, Middle Ages, craft, servant.